

**Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка**

Факультет іноземної та слов'янської філології

Кафедра української мови і літератури

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету іноземної та
слов'янської філології

Андрій КОВАЛЕНКО

«29» серпня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА
III З НАВЧАЛЬНА ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА
З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ, АНГЛІЙСЬКОЇ
МОВИ
В СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ

галузь знань **01 Освіта/Педагогіка**

спеціальність **014 Середня освіта (Українська мова і література)**

освітньо-професійна програма

Середня освіта (Українська мова і література. Англійська мова)

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Мова навчання

українська

Погоджено науково-методичною
комісією

факультету іноземної та слов'янської
філології

«30» серпня 2024 р.

Голова

Громова Н. В., кандидат педагогічних
наук, доцент

Суми 2024

Розробники: канд. пед. наук, доцент кафедри української мови і літератури **Громова Н.В.**, викладач кафедри англійської мови **Шевцова Н.О.**

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри української мови і літератури

Протокол № 1 від «29» серпня 2024 року

Завідувач кафедри

Семенов О. М., докт. пед. наук, проф.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (ПРАКТИКИ)

Таблиця 1

Опис навчальної дисципліни (практики) для студентів **денної/заочної форми** навчання галузі знань 01 Освіта/ Педагогіка, спеціальності 014 Середня освіта (Українська мова і література), Освітньо-професійної програми Середня освіта (Українська мова і література. Англійська мова)

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна/заочна форма навчання	01 Освіта /Педагогіка 014 Середня освіта (Українська мова і література) Бакалавр	Нормативна
		Рік навчання 3-й
Семестр 6-й		
Самостійна робота 90 год.		
Консультації год.		
Форма контролю: залік		
Кількість годин/кредитів 90/3		
ІНДЗ: немає		

ВСТУП

Практична підготовка є важливою складовою освітнього процесу в університеті та передбачає безперервність, наступність, систематичність і послідовність її проведення. Особливість практичної підготовки полягає в тому, що студенти-практиканти пізнають реальні умови професійної діяльності вчителя. Окрім того, у процесі практики здійснюється не лише перевірка теоретичної та практичної підготовленості студента, але й створюються умови для розкриття його потенційних можливостей як майбутнього творчого вчителя Нової української школи.

Навчальна педагогічна практика з української мови і літератури, англійської мови в середній школі є складовою частиною програми професійної підготовки та становлення майбутнього педагога. Вона проводиться у закладах загальної середньої освіти в 5-9 класах, є адаптаційною з огляду на перспективу створення умов з метою оволодіння студентами основними педагогічними вміннями та навичками і необхідною для осмислення майбутньої професії.

Основним завданням цього виду практики є поєднання теоретичної підготовки студентів з навчальних дисциплін циклу загальної підготовки та частково професійної підготовки з практичним застосуванням набутих знань для проведення навчальної та виховної роботи, навчання на робочому місці.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ

Мета навчальної педагогічної практики з української мови і літератури, англійської мови в середній школі – ознайомлення майбутніх вчителів української мови і літератури та англійської мови з особливостями практичної діяльності з обраного фаху, узагальнення, систематизація та закріплення теоретичних знань, умінь та навичок із дисциплін циклу загальної (Інформаційно-комунікаційні технології, Вікова фізіологія та здоров'я дитини) та професійної підготовки (Основи інклюзивного навчання, Фахова українська мова, Історія української мови, Сучасна українська літературна мова, Методика навчання української мови, Літературне краєзнавство, Вступ до літературознавства, Українська література, Українська література в контексті світової, Методика навчання української літератури, Фонетика англійської мови, Практична граматики англійської мови, Англійська мова, Методика навчання англійської мови), формування первинних загально-професійних та спеціальних умінь, необхідних для здійснення навчально-виховного процесу з української мови і літератури та англійської мови в закладах загальної середньої освіти на засадах академічної доброчесності.

Завдання практичної підготовки пов'язані з підготовкою майбутніх учителів до реалізації трудових функцій, визначених Професійним стандартом «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (2024 р.):

- 1) навчання здобувачів освіти предметів;
- 2) партнерська взаємодія з учасниками освітнього процесу;
- 3) участь в організації безпечного та здорового освітнього середовища;
- 4) провадження освітнього процесу;
- 5) безперервний професійний розвиток.

Підготовка майбутніх учителів до реалізації трудових функцій, передбачає формування та/або вдосконалення у майбутніх вчителів української мови і літератури та англійської мови мовно-комунікативної компетентності, предметно-методичної компетентності, інформаційно-цифрової компетентності, психологічної компетентності, емоційно-етичної компетентності, компетентності педагогічного партнерства, інклюзивної компетентності, здоров'язбережувальної компетентності, прогностичної компетентності, організаційної компетентності, оцінювально-аналітичної компетентності, здатності до навчання впродовж життя, необхідних для виконання трудових функцій на таких ціннісних орієнтирах: повага до особистості здобувача освіти й визнання пріоритету його зацікавлень, досвіду, власного вибору, прагнень, ставлення у визначенні мети та організації освітнього процесу, підтримка пізнавального інтересу й наполегливості; забезпечення рівного доступу до освіти кожного здобувача освіти без будь-яких форм дискримінації учасників освітнього процесу на засадах інклюзивності й безбар'єрності; формування нетерпимості до корупції, дотримання принципів академічної доброчесності у взаємодії учасників освітнього процесу та організації всіх видів навчальної діяльності;

становлення вільної особистості здобувача освіти, підтримка його самостійності, підприємливості, ініціативності, впевненості в собі; розуміння важливості розвитку мислення й пошанування істини; формування культури здорового способу життя здобувача освіти, створення умов для забезпечення його гармонійного фізичного та психічного розвитку, добробуту; створення безпечного, вільного від насильства й цькування освітнього середовища, у якому забезпечено атмосферу довіри; плекання в здобувачів освіти любові до рідного краю, відповідального ставлення до довкілля; утвердження людської гідності, чесності, милосердя, доброти, справедливості, співпереживання, взаємоповаги і взаємодопомоги, поваги до прав і свобод людини, здатності до конструктивної взаємодії здобувачів освіти між собою та з дорослими; формування в здобувачів освіти, громадянської активності та стійкості, патріотизму, поваги до культурних цінностей українського народу, його історико-культурного надбання і традицій, державної мови; формування української національної та громадянської ідентичності, готовності до захисту незалежності й територіальної цілісності України, конституційних засад державного ладу, національних інтересів і суспільно-державних (національних) цінностей України; формування готовності здобувачів освіти виявляти свою громадянську позицію, що передбачає вміння аналізувати суспільне життя й ідентифікувати себе з українською нацією, суспільством, обстоювати права й свободи українського народу, готовності бути залученими до діяльності у сфері безпеки та оборони України.

ЗАГАЛЬНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ, СПЕЦІАЛЬНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ, РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Програмні компетентності	
Інтегральна компетентність	ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі й практичні проблеми в галузі середньої освіти, що передбачає застосування теорій та методів освітніх наук і характеризується комплексністю й невизначеністю педагогічних умов організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти.
Загальні компетентності (ЗК)	<p>ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні (громадянська компетентність).</p> <p>ЗК 2. Здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня (соціальна компетентність).</p> <p>ЗК 3. Здатність виявляти повагу та цінувати українську національну культуру, багатоманітність і мультикультурність у суспільстві, усвідомлювати необхідність рівних можливостей для всіх учасників освітнього процесу; здатність до вираження національної культурної ідентичності, творчого самовираження (культурна компетентність).</p> <p>ЗК 4. Здатність діяти автономно, приймати обґрунтовані рішення у професійній діяльності і відповідати за їх виконання, діяти</p>

	<p>відповідально і свідомо на основі чинного законодавства та етичних міркувань (лідерська компетентність).</p> <p>ЗК 5. Здатність до генерування нових ідей, виявлення та розв'язання проблем, ініціативності та підприємливості (підприємницька компетентність).</p> <p>ЗК 7. Здатність до освіти протягом життя, що передбачає здатність визначати і оцінювати власні потреби та ресурси для розвитку компетентностей, застосовувати різні способи розвитку компетентностей, знаходити можливості для навчання і саморозвитку.</p> <p>ЗК 8. Здатність усвідомлювати соціальну значущість своєї майбутньої професії, сумлінно виконувати професійні обов'язки; дотримуватися принципів толерантності, етики вчителя, академічної доброчесності; здатність до саморефлексії та самовдосконалення, на основі чого формувати ціннісні орієнтації молоді; здійснювати педагогічний супровід процесів соціалізації та професійного самовизначення учнів, формувати soft-skills здобувачів освіти.</p>
<p>Професійні (фахові) компетентності спеціальності (ПК)</p>	<p>ПК 1. Мовно-комунікативна компетентність як здатність: забезпечувати здобуття учнями освіти державною мовою; формувати і розвивати мовно-комунікативні уміння та навички учнів у створенні зв'язних монологічних і діалогічних текстів в усній і письмовій формах, використовувати знання іноземної мови в освітній і професійній діяльності в умовах реалізації концепції Нова українська школа.</p> <p>ПК 2. Предметно-методична компетентність як здатність: моделювати зміст навчання відповідно до обов'язкових результатів навчання учнів; формувати та розвивати в учнів ключові компетентності та уміння, спільні для всіх компетентностей; здійснювати інтегроване навчання учнів; добирати і використовувати сучасні та ефективні методики і технології навчання, виховання і розвитку учнів; розвивати в учнів критичне мислення; здійснювати оцінювання та моніторинг результатів навчання учнів на засадах компетентнісного підходу; формувати ціннісні ставлення в учнів.</p> <p>ПК 3. Інформаційно-цифрова компетентність як здатність: орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею у професійній діяльності; ефективно використовувати наявні та створювати (за потреби) нові електронні (цифрові) освітні ресурси; використовувати цифрові технології в освітньому процесі в Новій українській школі.</p> <p>ПК 4. Психологічна компетентність як здатність: визначати і враховувати в освітньому процесі вікові та інші індивідуальні особливості учнів; використовувати стратегії роботи з учнями, які сприяють розвитку їхньої позитивної самооцінки, я-ідентичності; формувати мотивацію учнів та організувати їхню пізнавальну діяльність; формувати спільноту учнів, у якій кожен відчуває себе її частиною.</p> <p>ПК 5. Емоційно-етична компетентність як здатність: усвідомлювати особисті відчуття, почуття та емоції, потреби, керувати власними емоційними станами; конструктивно та</p>

	<p>безпечно взаємодіяти з учасниками освітнього процесу; усвідомлювати та поцінювати взаємозалежність людей і систем у глобальному світі.</p> <p>ПК 6. Компетентність педагогічного партнерства як здатність: до суб'єкт-суб'єктної (рівноправної та особистісно зорієнтованої) взаємодії з учнями в освітньому процесі; залучати батьків до освітнього процесу на засадах партнерства; працювати в команді із залученими фахівцями, асистентами вчителя для надання додаткової підтримки особам з особливими освітніми потребами.</p> <p>ПК 7. Інклюзивна компетентність як здатність: створювати умови, що забезпечують функціонування інклюзивного освітнього середовища; до педагогічної підтримки осіб з особливими освітніми потребами; забезпечувати в освітньому середовищі сприятливі умови для кожного учня залежно від його індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів.</p> <p>ПК 8. Здоров'язбережувальна компетентність як здатність: організовувати безпечне освітнє середовище, використовувати здоров'язбережувальні технології під час освітнього процесу; здійснювати профілактично-просвітницьку роботу з учнями та іншими учасниками освітнього процесу щодо безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни; формувати в учнів культуру здорового та безпечного життя; зберігати особисте фізичне та психічне здоров'я під час професійної діяльності.</p> <p>ПК 9. Проектувальна компетентність як здатність проектувати осередки навчання, виховання і розвитку учнів.</p> <p>ПК 10. Прогностична компетентність як здатність: прогнозувати результати освітнього процесу; планувати освітній процес.</p>
--	--

Результати навчання за дисципліною базуються на програмних результатах навчання, визначених відповідною освітньою програмою, є достатніми для успішного здійснення професійної діяльності, компетентного вирішення навчальних завдань.

Програмні результати навчання	
Знання	<p>ПРЗ 1. Концептуальні наукові та практичні знання в галузях українського та зарубіжного мовознавства, літературознавства, психології, педагогіки й методики середньої освіти, критичне осмислення теорій, принципів, методів і понять у сфері навчання в умовах реалізації концепції Нова українська школа.</p> <p>ПРЗ 2. Знати й розуміти основні лінії шкільного курсу української мови та літератури, англійської мови.</p> <p>ПРЗ 3. Знати загальні питання методики навчання української мови та української літератури, англійської мови, методики вивчення основних розділів шкільних курсів української мови, української літератури, англійської мови.</p> <p>ПРЗ 4. Володіти базою правових норм і законів, нормативно правових актів щодо дотримання санітарно-гігієнічних правил, а також правил і рекомендацій зі здоров'язбереження молоді.</p> <p>ПРЗ 5. Знати та аналізувати методи цілепокладання, планування та проектування процесів навчання і виховання учнів на основі компетентнісного підходу з урахуванням їх освітніх потреб;</p>

	<p>володіти формами, методами і засобами навчання української мови та літератури, англійської мови в закладах загальної середньої освіти.</p> <p>ПРЗ 7. Знати інформаційно-цифрові технології для супроводу освітнього процесу, вміти їх використовувати в освітньому процесі.</p> <p>ПРЗ 8. Знати вікові та індивідуальні особливості учнів, методи роботи в інклюзивному освітньому середовищі.</p> <p>ПРЗ 9. Знати й розуміти сучасні філологічні й дидактичні засади навчання української мови і літератури, англійської мови, мовні норми, соціокультурну ситуацію розвитку української мови, особливості використання мовних одиниць у певному контексті, мовний дискурс художньої літератури й сучасності.</p> <p>ПРЗ 10. Знати провідні тенденції розвитку літературного процесу в Україні, специфіку його перебігу в культурному контексті, зміст естетичних теорій, методів, напрямів, течій, стилів, жанрів; твори української класики й сучасності у взаємозв'язках зі світовою літературою й культурою.</p>
<p>Уміння</p>	<p>ПРУ 1. Когнітивні та практичні уміння/навички знати, розуміти і демонструвати здатність реалізувати теоретичні й методичні засади навчання української мови і літератури, англійської мови в базовій школі в умовах реалізації концепції Нова українська школа.</p> <p>ПРУ 2. Когнітивні та практичні уміння/навички використовувати різні методи, форми і засоби для навчання учнів української мови і літератури, англійської мови, враховувати вікові психологічні особливості учнів у процесі навчання.</p> <p>ПРУ 4. Когнітивні та практичні уміння/навички отримувати, оцінювати та застосовувати дані в галузі професійної діяльності, у т.ч. із закордонних джерел.</p> <p>ПРУ 5. Когнітивні та практичні уміння/навички проектувати різні типи уроків, у т.ч. інтегровані, застосовувати конкретну технологію навчання української мови і літератури, англійської мови, здійснювати розробку річного, тематичного, поурочного планів; проектувати діяльність предметного гуртка, факультативу, створювати елективні курси; аналізувати підручники, посібники, дидактичні матеріали, методичну літературу з метою проектування цілісного навчально-виховного процесу.</p> <p>ПРУ 6. Когнітивні та практичні уміння/навички орієнтуватися в інформаційному просторі, кіберпросторі, критично оцінювати інформацію, використовувати інформаційно-цифрові технології і розробляти нові електронні освітні ресурси; дотримуватися норм професійної етики та захищати дані у процесі е-комунікації.</p> <p>ПРУ 9. Когнітивні та практичні уміння/навички пояснювати особливості розвитку української мови та літератури, специфіку розвитку літературного процесу в Україні в культурному контексті, зміст естетичних теорій, методів, напрямів, течій, стилів, жанрів, твори української класики й сучасності у взаємозв'язках зі світовою літературою й культурою,</p>

	порівнювати мовні й літературні факти, явища, узагальнювати, визначати їхні подібності й відмінності, фахово оперувати українознавчими поняттями.
Комунікація	<p>ПРК 1. Здатність до збору, інтерпретації та застосування даних у професійному середовищі.</p> <p>ПРК 2. Готовність консультивати колег з особливостей в організації освітнього процесу, актуальних питань методики навчання української мови і літератури, англійської мови, донесення до фахівців і нефахівців інформації, ідей, проблем, рішень, власного досвіду та аргументації з дотриманням професійної етики.</p> <p>ПРК 3. Здатність до ефективної комунікації в процесі навчання української мови і літератури, англійської мови, спілкування з професійних питань усно та письмово.</p>
Автономія і відповідальність	<p>ПРА 1. Спроможність нести відповідальність за вироблення та ухвалення рішень у непередбачуваних робочих та/або навчальних контекстах; формування суджень, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти, здатність раціонально планувати час на виконання професійних обов'язків, діяти соціально відповідально та свідомо.</p> <p>ПРА 2. Спроможність керувати проєктами через генерування нових ідей для вирішення складних спеціалізованих завдань і проблем професійної діяльності з урахуванням набутих знань з предметної галузі.</p> <p>ПРА 3. Здатність продовжувати навчання протягом життя зі значним ступенем автономії.</p>

ЗМІСТ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Зміст навчальної педагогічної практики з української мови і літератури, англійської мови в середній школі визначається відповідно до загальної мети навчальної педагогічної практики з української мови і літератури, англійської мови в середній школі, яка полягає в ознайомленні майбутніх вчителів української мови і літератури та англійської мови з особливостями практичної діяльності з обраного фаху, узагальнення, систематизація та закріплення теоретичних знань, умінь та навичок із дисциплін циклу загальної та професійної підготовки, формування первинних загально-професійних та спеціальних умінь, необхідних для здійснення навчально-виховного процесу з української мови і літератури та англійської мови в закладах загальної середньої освіти на засадах академічної доброчесності.

У ході навчальної педагогічної практики з української мови і літератури, англійської мови в середній школі студенти/студентки вчать:

1) кваліфіковано застосовувати у фрагментах уроків з української мови і літератури, англійської мови сучасні принципи, методи, прийоми і засоби навчання чотирьох видів мовленнєвої діяльності у рецепції, продукції та інтеракції усно та письмово на основі партнерської конструктивної й безпечної взаємодії з учасниками освітнього процесу, забезпечуючи в освітньому середовищі сприятливі умови для кожного здобувача освіти з

урахуванням вікових та інших індивідуальних особливостей, формуючи мотивацію здобувачів освіти й організовуючи їхню пізнавальну діяльність;

2) формувати і розвивати у здобувачів освіти ключові компетентності й наскрізні вміння, визначені державними стандартами освіти, на основі фрагментів уроків української мови і літератури, англійської мови;

3) вирішувати завдання морального, культурно-естетичного, трудового виховання учнів засобами рідної та іноземної мови з урахуванням особливостей ступеня навчання та формувати в здобувачів освіти ціннісні ставлення у фрагментах уроків української мови і літератури, англійської мови;

4) прогнозувати шляхи формування і розвитку інтелектуальної та емоційної сфер особистості учня, його пізнавальних і розумових здібностей у процесі вивчення рідної мови та літератури та англійської мови, демонструючи здатність усвідомлювати особисті відчуття почуття, емоції, потреби та емоційні стани інших учасників освітнього процесу та керуючи власними емоційними станами;

5) допомагати учням у фрагментах уроків української мови і літератури, англійської мови в оволодінні уміннями вчитися, розширювати свій світогляд, пізнавати себе на основі розвитку спроможності здобувачів освіти до самооцінювання і взаємооцінювання результатів навчання англійської мови;

6) аналізувати свою професійну діяльність і результати навчальної діяльності учнів у фрагментах уроків української мови і літератури, англійської мови, добирати підручники та посібники для проведення фрагментів уроків української мови і літератури, англійської мови, прогнозувати труднощі засвоєння учнями мовного / мовленнєвого матеріалу у фрагментах уроків української мови і літератури, англійської мови та труднощі оволодіння мовленнєвою діяльністю, аналізувати та узагальнювати досвід інших вчителів у галузі навчання англійської мови, здійснювати критичний аналіз сучасних підручників і навчально-методичних комплексів з української мови і літератури, англійської мови; працювати зі спеціальною науково-методичною літературою, орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею в професійній діяльності з метою забезпечення безперервного професійного розвитку на основі навчання впродовж життя;

7) у провадженні освітнього процесу прогнозувати, планувати і творчо конструювати навчально-виховний процес навчання конкретного матеріалу у фрагментах уроків української мови і літератури, англійської мови з урахуванням особливостей ступеня навчання; планувати навчально-комунікативну діяльність учнів у фрагментах уроків та в позакласній роботі з української мови і літератури, англійської мови у створених вчителями української мови і літератури, англійської мови осередках навчання, виховання й розвитку здобувачів освіти, здійснювати у комплексі різні види індивідуалізації навчання у фрагментах уроків української мови і літератури, англійської мови;

8) у провадженні освітнього процесу організувати процес навчання, виховання й розвитку здобувачів освіти у фрагментах уроків української мови і літератури, англійської мови та організувати різні види й форми навчальної та пізнавальної діяльності здобувачів освіти у безпечному та здоровому освітньому середовищі, добирати і використовувати у фрагментах уроків української мови і літератури, англійської мови сучасні й ефективні методики і технології навчання, виховання й розвитку здобувачів освіти, реалізувати плани фрагментів уроків української мови і літератури, англійської мови та позакласних заходів з урахуванням особливостей ступеня навчання, творчо розв'язувати методичні завдання у процесі навчання і виховання у фрагментах уроків української мови і літератури, англійської мови з урахуванням провідних характеристик учнів певного навчального закладу, вносити до планів-конспектів фрагментів уроків української мови і літератури, англійської мови методично правильні корективи з метою досягнення бажаного результату, виходячи з цілей навчання української мови і літератури, англійської мови в ЗЗСО, використовувати цифрові технології у фрагментах уроків української мови і літератури, англійської мови, а за потреби створювати їх;

9) використовувати гуманістичний потенціал дисциплін «Українська мова», «Українська література», «Англійська мова» для формування духовного світу юного покоління України;

10) навчатися впродовж життя і вдосконалювати з високим рівнем автономності набути під час навчання кваліфікацію.

У результаті навчальної педагогічної практики з української мови і літератури, англійської мови в середній школі студенти/студентки демонструють здатність:

1) практично використовувати знання закономірностей розвитку особистості, вікових особливостей учнів, їхньої психології у процесі підготовки та проведення фрагментів уроків української мови і літератури, англійської у ЗЗСО;

2) застосовувати знання та розуміти принципів, форм, сучасних методів, методичних прийомів навчання української мови і літератури, англійської мови в закладах загальної середньої освіти;

3) застосовувати знання та розуміння особливостей навчання української мови і літератури, англійської мови різних груп учнів, застосування індивідуалізації навчання, організації освітнього процесу з урахуванням особливих потреб учнів;

4) застосовувати знання та демонструвати розуміння сучасних психолінгвістичних, філологічних і дидактичних засад навчання української мови і літератури, англійської мови, особливостей формування навичок і вмінь, використання мовних одиниць у певному контексті;

5) застосовувати знання, демонструвати розуміння та здатність реалізувати теоретичні й методичні засади навчання української мови і літератури, англійської мови на рівні базової середньої освіти;

б) демонструвати обізнаність із елементами теоретичного й експериментального освітнього дослідження та методами їхньої реалізації у навчанні української мови і літератури, англійської мови.

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Навчальна педагогічна практика з української мови і літератури, англійської мови в середній школі відбувається протягом двох тижнів.

Базами навчальної педагогічної практики з української мови і літератури, англійської мови в середній школі є заклади загальної середньої освіти ЗЗСО (базовий (другий) рівень повної загальної середньої освіти (5-9 класи)).

Проведенню практики передуює настановча конференція, на якій обговорюється зміст практики, вимоги до студентів-практикантів, даються завдання та методичні рекомендації **викладачів-методистів кафедр української мови, української літератури та англійської мови.**

Керівниками практики призначається з числа провідних викладачів кафедри української мови і літератури та англійської мови.

Керівник практики здійснює безпосереднє навчально-методичне керівництво виробничою практикою студентів:

- 1) складає робочу програму практики;
- 2) розробляє методичну документацію з питань практики та надає допомогу викладачам-методистам;
- 3) забезпечує організацію і проведення практики зі спеціальності;
- 4) узгоджує бази проходження практики з завідувачем навчальною та виробничою практикою університету;
- 5) згідно з угодами, укладеними між університетом і базовими закладами та відношеннями щодо проведення практики, проводить розподіл методистів та студентів-практикантів;
- 6) готує проєкт наказу з практики;
- 7) забезпечує організацію і проведення настановчих та підсумкових конференцій, захисту результатів практики;
- 8) ознайомлює студентів/студенток із завданням і змістом, звітністю і критеріями оцінювання результатів практики;
- 9) здійснює загальний контроль за виконанням студентами-практикантами завдань практики і правил внутрішнього трудового розпорядку базового закладу;
- 10) приймає залік із практики і виставляє підсумкову оцінку;
- 11) вивчає й узагальнює передовий досвід організації та проведення практики;
- 12) подає завідувачу навчальної практики звіт про проведення практики із зауваженнями і пропозиціями щодо подальшого вдосконалення та організації її проведення.

На першому тижні студентки/студентки знайомляться з керівництвом школи, підписують повідомлення про прибуття на практику, знайомляться з

вчителями української мови, української літератури та англійської мови, ознайомлюються з планами роботи вчителів української мови, української літератури та англійської мови, знайомляться з учнями, про що робиться запис у щоденнику практики, повідомляють про прибуття на практику методистів, складають та погоджують індивідуальний план студента-практиканта, складають свій розклад та розклад групи. В межах навчально-виховної роботи складають/беруть на ознайомлення тематичний план уроків на період педагогічної практики, відвідують уроки вчителів української мови, української літератури та англійської мови за розкладом (у кількості не менше 6 уроків) та проводять його методичний аналіз уроків та/або здійснюють рефлексію та заповнюють бланки спостереження, надають зворотній зв'язок до уроку або його фрагменту. Для організації знайомства з класом обирають ігри та розробляють фрагмент уроку. Розробляють плани-конспекти фрагментів уроків української мови, української літератури та англійської мови на основі рефлексії щодо особливостей підготовка фрагменту уроку, врахування інформації щодо групи та уроку, готують засоби та матеріали для проведення перших фрагментів уроків та здійснюють самоаналіз на основі рефлексії результатів фрагменту уроку. В межах науково-дослідницької роботи методичного напрямку проводять методичний аналіз мовного матеріалу підручників з української мови, української літератури та англійської мови, за якими працює закріплена група, з метою виявлення можливих труднощів його засвоєння. Вивчають та аналізують науково-методичну літературу за визначеним переліком джерел для ознайомлення, вивчають та узагальнюють досвід роботи вчителів української мови, української літератури та англійської мови ЗЗСО за місцем проходження практики та шляхом відвідування науково-методичних семінарів, вебінарів, конференцій, на яких вчителі представляють позитивний досвід роботи. Відвідують зустрічі та консультації з методистом/груповим методистом (за потребою). На завершальному етапі практики готують звіт про результати педагогічної практики та звітні матеріали, здають звітну документацію курівнику практики, проходять опитування онлайн «Зворотній зв'язок щодо особливостей проходження навчальної педагогічної практики», беруть участь в обговоренні результатів педагогічної практики.

ФОРМИ І МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Навчальним планом передбачено диференційований залік з педагогічної практики студентів III курсу. Бали у атестаційний виставляють методисти з практики з української мови, української літератури, англійської мови, вчителі-предметники. Підсумкову оцінку у залікову книжку (розділ «Педагогічна практика») на основі критеріїв оцінювання, аналізу звітної документації, власних спостережень, оцінок вчителів-предметників та звіту студентів на підсумковій конференції з навчальної педагогічної практики виставляє керівник практики.

ЗВІТНА ДОКУМЕНТАЦІЯ ТА ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Звітна документація за завданнями **навчальної педагогічної практики з української мови і літератури, англійської мови** у визначається робочою програмою практики та включає:

- 1) індивідуальний план студента-практиканта;
 - 2) характеристика з місця проходження практики з підписами вчителів української мови, української літератури, англійської мови та директора школи/гімназії із мокрими печатками;
 - 3) щоденник практики із відомостями щодо сукупності набутих нових загальних та спеціальних компетентностей, отриманих студентом у результаті практичної підготовки та записами щодо змісту роботи на початковому етапі педагогічної практики; навчально-виховної роботи з української мови і літератури, англійської мови; позакласної роботи з української мови і літератури, англійської мови та/або з відомостями про проведення профорієнтаційних заходів; науково-дослідницької роботи психолого-педагогічного та методичного напрямку з української мови і літератури, англійської мови; завершального етапу практики для виставлення оцінки з української мови і літератури, англійської мови;
 - 4) атестаційний лист;
 - 5) звіт про результати навчальної педагогічної практики з української мови і літератури, англійської мови із зазначенням кількісних та якісних результатів навчальної педагогічної практики за наступними пунктами: початковий етап педагогічної практики; навчально-виховна робота з української мови і літератури, англійської мови; науково-дослідницька робота методичного напрямку на уроці української мови і літератури та англійської мови; завершальний етап практики; висновки / примітки / зауваження / пропозиції щодо вдосконалення організації початкової педагогічної практики з української мови і літератури та англійської мови;
 - 6) методичний аналіз відвіданих уроків вчителів української мови і літератури, англійської мови та їх методичні аналізи на основі педагогічної рефлексії у кількості не менше шести;
 - 7) фрагменти планів-конспектів, розроблених уроків відповідно до індивідуального плану;
 - 8) контрольні листки оцінювання фрагментів уроків та розробленого роздаткового матеріалу;
 - 9) власні розроблені наочні матеріали у відповідності до досліджуваної методичної проблеми тощо.
- Документація, що підтверджує виконання науково-дослідницької роботи методичного напрямку (тези доповіді / доповідь про результати своєї науково-дослідної діяльності методичного напрямку; сертифікат учасника науково-методичного семінару з методичних проблем/студентської конференції) подається за наявності.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

У процесі виконання завдань навчальної педагогічної практики з української мови і літератури, англійської мови студенти мають дотримуватись ст. 36 Закону України «Про освіту» та Кодексу Академічної доброчесності Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка.

Відповідно до Кодексу Академічної доброчесності учасники освітнього процесу повинні: діяти у професійних і навчальних ситуаціях із позицій академічної доброчесності та професійної етики; самостійно виконувати навчальні завдання; коректно посилатися на джерела інформації у разі запозичення ідей, тверджень, відомостей; надавати достовірну інформацію про результати власної навчальної, наукової, творчої діяльності; усвідомлювати значущість норм академічної доброчесності, оцінювати приклади людської поведінки відповідно до норм академічної доброчесності; давати моральну оцінку власним вчинкам, співвідносити їх із моральними та професійними нормами.

(«Положення про систему забезпечення академічної доброчесності у освітньо-науковій діяльності Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка», що ухвалене рішенням вченої ради університету протокол № 12 від 18 червня 2020 року https://sspu.edu.ua/images/2020/doc/polozhennya_pro_sistemu_zabezpechennya_a_d_2866f.pdf).

Дотримання академічної доброчесності передбачає:

- 1) посилання на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей;
- 2) дотримання норм законодавства про авторське право;
- 3) надання достовірної інформації про результати досліджень та власну науково-педагогічну діяльність.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- 1) самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів;
- 2) посилання на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей;
- 3) дотримання норм законодавства про авторське право;
- 4) надання достовірної інформації про результати власної навчальної й наукової діяльності.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Основні показники діяльності здобувачів вищої освіти, що враховуються при оцінці результатів практичної підготовки:

- 1) повнота та якість виконання Індивідуального плану практичної підготовки;
- 2) ставлення до професійної діяльності;
- 3) повнота та правильність оформлення звітної документації;

- 4) характеристика та оцінка діяльності методистами практики, призначеними університетом та фахівцями бази практики;
- 5) сукупність загальних та спеціальних компетентностей, отриманих студентом у результаті практичної підготовки та відображених у звітній документації;
- 6) своєчасність подання звітної документації.

При оцінюванні також ураховується:

- 1) сумлінне виконання студентом вимог програми навчальної педагогічної практики, обов'язків студента-практиканта;
- 2) дотримання студентом правил внутрішнього розпорядку закладу загальної середньої освіти;
- 3) відсутність зауважень дисциплінарного характеру;
- 4) участь у проведенні підсумкової конференції.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ

(вони мають чітко перегукватися з тим, що мають робити студенти на уроках)
Тоді питання: чи мають щось оцінювати вчителі-предметники, що саме?)

Критерії оцінювання виробничої педагогічної практики

Оцінка «відмінно» (90 – 100 балів, А) ставиться за сумлінне виконання програми проходження педагогічної практики з української мови і літератури, англійської мови студентам, які:

- одержали інструктаж на настановній конференції;
- вчасно прибули до бази практики;
- сумлінно виконували обов'язки; дотримувалися принципів академічної доброчесності;
- проводили уроки на високому науково-методичному рівні;
- продемонстрували вміння працювати з мовним та літературознавчим матеріалом;
- апробували раціональні форми роботи на уроках;
- застосовували ефективні методи і прийоми роботи на уроках;
- вивчили учнівський колектив;
- ознайомилися з досвідом роботи вчителів-словесників ЗЗСО;
- продемонстрували високий рівень сформованості загальних та професійних компетентностей;
- якісно підготували та вчасно подали на перевірку звітну документацію з педпрактики.

Оцінка «добре» (82 – 89 балів, В) ставиться за виконання програми проходження педагогічної практики студентам, які:

- сумлінно виконували обов'язки студентів-практикантів;
- одержали інструктаж на настановній конференції;
- вчасно прибули до виробничої бази практики; дотримувалися принципів академічної доброчесності;

- проводили уроки на достатньому науково-методичному рівні;
- більшість уроків оцінені вчителями та методистами на «добре»;
- намагалися апробувати раціональні форми роботи на уроках української мови і літератури, англійської мови;
- застосовували ефективні методи і прийоми роботи на уроках української мови і літератури, англійської мови;
- вивчили учнівський колектив;
- продемонстрували достатньо високий рівень сформованості загальних та професійних компетентностей;
- ознайомилися з досвідом роботи кращих учителів-словесників навчального закладу.

Оцінка «добре» (74 – 81 бал, С) ставиться за виконання програми проходження педагогічної практики студентам, які:

- належно виконували обов'язки практикантів;
- одержали інструктаж на настановній конференції;
- вчасно прибули до виробничої бази практики; дотримувалися принципів академічної доброчесності;
- проводили уроки на достатньому науково-методичному рівні;
- намагалися апробувати раціональні форми роботи на уроках української мови і літератури, англійської мови;
- застосовували різноманітні методи і прийоми роботи на уроках української мови і літератури, англійської мови;
- вивчили учнівський колектив;
- продемонстрували достатній рівень сформованості загальних та професійних компетентностей;
- мали незначні зауваження щодо якісного оформлення та подання на перевірку звітної документації з педпрактики.

Оцінка «задовільно» (64 – 73 бали, Д) ставиться за виконання програми проходження педагогічної практики студентам, які:

- виконували обов'язки практикантів із зауваженнями;
- присутність у навчальному закладі була епізодичною;
- проводили уроки на низькому науково-методичному рівні;
- більшість занять оцінені вчителями та методистами на «задовільно»;
- продемонстрували слабкі вміння працювати з мовознавчим матеріалом та текстом художнього твору;
- епізодично використовували різноманітні форми роботи на уроках мови та літератури;
- недостатньо вивчили учнівський колектив;
- могли бути відсутніми на настановній та підсумковій конференціях;
- продемонстрували низький рівень сформованості загальних та професійних компетентностей;
- мають суттєві зауваження щодо якісного оформлення та подання на перевірку звітної документації з педпрактики.

Оцінка «задовільно» (60 – 63 бали, Е) ставиться за виконання програми проходження педагогічної практики студентам, які:

- виконували обов'язки практикантів із зауваженнями;
- присутність у навчальному закладі була епізодичною (у дні проведення уроків);
- проводили уроки на низькому науково-методичному рівні;
- продемонстрували низький рівень уміння працювати з мовознавчим матеріалом та текстом художнього твору;
- епізодично використовували різноманітні форми роботи на уроках мови та літератури;
- недостатньо вивчили учнівський колектив;
- були відсутніми на настановній та підсумковій конференціях;
- продемонстрували дуже низький рівень сформованості загальних та професійних компетентностей;
- мають суттєві зауваження щодо якісного оформлення та подання на перевірку звітної документації з педпрактики.

Педагогічна практика **оцінюється «незадовільно» (35 – 59 балів, FX)**, якщо студент-практикант не виконав програми педагогічної практики. При отриманні незадовільної оцінки за практику студент зобов'язаний пройти її повторно у визначений відповідальним методистом і вільний від занять в університеті час.

**Шкала оцінювання: національна та ECTS
(залік)**

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 - 89	B	добре	
74 - 81	C		
64 - 73	D	задовільно	
60 - 63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

ДОДАТКИ

Рекомендовані джерела інформації

1. Денищич Т. А., Косарева Г.С. Педагогічна практика: зміст, організація, проблемні аспекти формування педагогічної майстерності : посібник для студентів галузі знань 03 «Гуманітарні науки», спеціальність 035 «Філологія (українська)». Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2017. 84 с.
2. Кучерук О.А. Система методів навчання української мови в основній школі: теорія і практика : [монографія]. Житомир: Видавництво ЖДУ імені І. Франка, 2011. 420 с.
3. Нова українська школа: порадник для вчителя / за заг. ред.. Н.М. Бібік. Київ: Літера ЛТД, 2019. 208 с.
4. Омельчук С. Сучасна українська лінгводидактика : норми і термінології і мовна практика фахівців : монографія. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2019. 356 с.
5. Остапенко Н. М. Технологія сучасного уроку рідної мови : навч. посіб / Н.М. Остапенко, Т. В. Симоненко, В. М. Руденко. К. : ВЦ “Академія”, 2016. 248 с.
6. Практикум з методики навчання іноземних мов і культур у загальноосвітніх навчальних закладах : англ. мова, нім. мова, франц. мова, ісп. мова: навчальний посібник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін./ за редакцією Ніколаєвої С. Ю. Ірпінь : Видавець Романенко Л. Л., 2016. 398 с.
7. Семенов О.М., Вовк М.П., Дятленко Т., Громова Н. Фахова практика майбутнього вчителя-філолога: навч. посіб. / Семенов О., Вовк М., Дятленко Т., Громова Н. Київ: Талком, 2021. 378 с.
8. Словник-довідник з української лінгводидактики : навч. посіб. / Кол. авторів за ред. М. І. Пентиліук К. : Ленвіт, 2015. 320 с.
9. Cedefop. Teachers and trainers in a changing world building up competences for inclusive, green and digitalised vocational education and training (VET) – Synthesis report, Publications Office of the European Union, 2022. 110 p. URL: <https://data.europa.eu/doi/10.2801/53769>
10. Economou, A., SELFIEforTEACHERS. Designing and developing a self-reflection tool for teachers’ digital competence. Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2023. 118 p. URL: [doi:10.2760/561258](https://doi.org/10.2760/561258).
11. European Commission: Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture, Key competences for lifelong learning, Publications Office, 2019. 16 p. URL: <https://data.europa.eu/doi/10.2766/569540>
12. Education and Training Foundation. The minimum core for teacher training qualifications for the further education and skills sector, Education and Training Foundation, London, 2022. 46 p.
13. Insights into Remote Learning and Teaching. Teacher’s Guide. 2023. 199 p. URL: <https://bit.ly/3zW0ZfL>

14. Grima A. C., Candelier M., Castellotti V., de Pietro J.-F., Lőrincz I., Meißner F.-J., Molinié M., Noguerol A., Schröder-Sura A. FREPA: A Framework of reference for pluralistic approaches to languages and cultures – Competences and resources, Council of Europe (European Centre for Modern Languages), Graz, 2012. URL: www.ecml.at/carap
15. Kubanyiova M. Creating a Safe Speaking Environment. Part of the Cambridge Papers in ELT series. Cambridge: Cambridge University Press. 2018. 21 p. URL: www.cambridge.org/gb/files/7215/7488/5502/CambridgePapersInELT_SafeSpeaking_2018_ONLINE.pdf
16. Punie Y., Redecker C. European Framework for the Digital Competence of Educators: DigCompEdu. Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2017. 95 p. URL: doi: 10.2760/159770.
17. Recommendation of the Committee of Ministers to member States on the importance of plurilingual and intercultural education for democratic culture (Adopted by the Committee of Ministers on 2 February 2022 at the 1423rd meeting of the Ministers' Deputies), 2022. URL: <https://search.coe.int/cm?i=0900001680a563ca>
18. Sala A., Punie Y., Garkov V. and Cabrera Giraldez M. LifeComp: The European Framework for Personal, Social and Learning to Learn Key Competence. Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2020. 82 p. URL: doi:10.2760/302967.
19. Supporting learners with dyslexia: A guide for teachers. Cambridge University Press, 2024. 29 p. URL: <https://www.cambridgeenglish.org/Images/609744-supporting-learners-with-dyslexia-a2-keys-for-schools-b1-preliminary-for-schools-and-b2-first-for-schools-a-guide-for-teachers.pdf>

Шкільні програми та підручники

1. Голуб Н.Б., Горошкіна О.М. Українська мова. 5-6 класи : модельна навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. Київ, 2021. 53 с. URL: <https://cutt.ly/eO7kmxv>
2. Модельна навчальна програма «Іноземна мова. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Зимомря І. М., Мойсюк В. А, Трифан М. С., Унгурян І. К., Яковчук М. В.). Режим доступу: URL: <https://drive.google.com/file/d/1QtBRLiTcnKDCcA5JDu0CBL8crUo0DbNv/view?usp=sharing>
3. Модельна навчальна програма «Іноземна мова. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Редько В. Г., Шаленко О. П., Сотникова С. І., Коваленко О. Я., Коропецька І. Б., Якоб О. М., Самойлюкевич І. В., Добра О. М., Кіор Т. М.). URL: https://drive.google.com/file/d/1Lvr1Juvpo3CMswCPPtWQozxXDQpq_yH-/view?usp=sharing
4. Модельна навчальна програма «Друга іноземна мова. 5-9 класи»

для закладів загальної середньої освіти (авт. Редько В. Г., Шаленко О. П., Сотникова С. І., Коваленко О. Я., Коропецька І. Б., Якоб О. М., Самойлюкевич І. В., Добра О. М., Кіор Т. М., Мацькович М. Р., Глинюк Л. М., Браун Є. Л.). URL: <https://drive.google.com/file/d/197vT9KTM6SRSci04yqZY544t8LnIPnUI/view?usp=sharing>

5. Перелік навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників, рекомендованих МОН України для використання в 5-11 класах закладів загальної середньої освіти з навчанням українською мовою. URL:

<https://docs.google.com/spreadsheets/d/16NyRYEKgeQ4T5BE68La-s2gn0q2MPyIWSWx-Vdw-zmA/edit?gid=337295027#gid=337295027>

6. Перелік підручників, рекомендованих МОН України для використання в 5 класі закладів загальної середньої освіти з навчанням українською мовою. URL: <https://lib.imzo.gov.ua/yelektronn-vers-pdruchnikv/5-klas-nush/movno-literaturna-galuz/nshomovna-osvta/>

7. Перелік підручників, рекомендованих МОН України для використання в 6 класі закладів загальної середньої освіти з навчанням українською мовою. URL: <https://lib.imzo.gov.ua/yelektronn-vers-pdruchnikv/6-klas-nush/movno-literaturna-galuz/nshomovna-osvta/>

8. Перелік підручників, рекомендованих МОН України для використання в 7 класі закладів загальної середньої освіти з навчанням українською мовою. URL: <https://lib.imzo.gov.ua/yelektronn-vers-pdruchnikv/7-klas-nush/movno-literaturna-galuz/nshomovna-osvta/>

9. Перелік підручників, рекомендованих МОН України для використання в 8 класі закладів загальної середньої освіти з навчанням українською мовою. URL: <https://lib.imzo.gov.ua/yelektronn-vers-pdruchnikv/8-klas-nush/movno-literaturna-galuz/nshomovna-osvta/>

10. Перелік підручників, рекомендованих МОН України для використання в 9 класі закладів загальної середньої освіти з навчанням українською мовою. URL: <https://lib.imzo.gov.ua/yelektronn-vers-pdruchnikv/9-klas-nush/movno-literaturna-galuz/nshomovna-osvta/>

11. Українська мова. 5-6 класи : модельна навчальна програма для закладів загальної середньої освіти / О.В. Заболотний, В.В. Заболотний, В.П. Лавринчук, К.В. Плівачук, Т.Д. Попова. Київ, 2021. 63 с. URL: <https://cutt.ly/AQ7kEEG>

12. Українська мова. 5-9 класи: програма для загальноосвітніх навчальних закладів / укладачі : Г.Т. Шелехова, М.І. Пентилюк, В.І. Новосьолова, Т.Д. Гнаткович, Н.Б. Коржова, К.В. Таранік-Ткачук) : наказ Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 р. № 804. URL: <https://cutt.ly/XO7kYcx>

13. Українська мова: програма для загальноосвітніх навчальних закладів (класів) з поглибленим вивченням української мови (8-9 класи) / укладачі : С.О. Караман, О.М. Авраменко, О.В. Караман, М.Я. Плющ, К.В. Таранік-Ткачук, В.С. Кобиш ; за ред. С.О. Карамана. URL: <https://cutt.ly/6U3u7DG>

**Наукові, науково-методичні праці доц. Громової Н.В., яка забезпечує
навчальну практику**

1. Громова Н.В. Види мовного розбору в школі. Від звука до тексту: Аналіз мовних одиниць різних рівнів: навчальний посібник для студентів філологічних факультетів / [за ред. А.А.Силки]. Вид. 2-ге, випр. і допов. Суми: Університетська книга, 2012. С. 301-339. **(Гриф МОН)**.
2. Семенов О.М., Вовк М.П., Дятленко Т., Громова Н. Фахова практика майбутнього вчителя-філолога: навч. посіб. / Семенов О., Вовк М., Дятленко Т., Громова Н. Київ: Талком, 2021. 378 с.
3. Широков Володимир, Загнітко Анатолій, Надутенко Максим, Надутенко Маргарита, Семенов Олена, Громова Наталія, Пономаренко Наталя. Віртуальна лексикографічна лабораторія «Мультимедійний словник з інфомедійної грамотності» [Електронний ресурс]. Сум.ДПУ імені А.С.Макаренка; Український мовно-інформаційний фонд НАН України. 2022. доповнене.
4. Від зернинки до плодів: навчально-методичний посібник / [за ред. Н.В. Громової]. Суми: ФОП Цьома С.П., 2016. 152 с.
5. Averina, K., Hromova, N., Hornostaieva, O., Kravchenko, H., Volosatykh, O., & Shamayeva, K. (2021). Development of professional competence of teachers in the system of continuing education. *Laplace in Journal*, 7(3), p.591-597 <https://doi.org/10.24115/S2446-62202021731346p.591-597>
6. Ganna Korchagina, Olena Akimova, Alina Drokina, Nataliia Hromova, Hennadii Leshchenko (2024) Pedagogical conditions for the professional development of students of Higher Education through the disciplines of the General University Block/ *Revista Conrado*, 20(97), p. 254-260. <https://conrado.ucf.edu.cu/index.php/conrado/article/view/3653>
7. Громова Н.В. Сучасні цифрові технології у професійній підготовці учителя-словесника. *Філологія і філологічна освіта в епоху цифрової трансформації: європейські виміри, національний контекст, міжкультурна комунікація*. Рига : Izdevnieciba "Baltija Publishing, 2024 (монографія)
<http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp>
8. Громова Н.В. Активні методи навчання на уроках української мови. The latest foundations for the development of production, science and education – 2024 : collective monograph. – Nová Dubnica : NES Nová Dubnica s.r.o., 2024. – 115 p. (монографія)
<https://dspace.bdpu.org.ua/handle/123456789/3267>
9. Громова Н.В. Медіаосвіта в системі професійної підготовки майбутнього вчителя-словесника. Тенденції розвитку філологічної освіти в

епoxy цифровізації: європейський та національний контексти. Trends in the development of philological education in the era of digitalization: European and national contexts : Scientific monograph. Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, 2023. 784 p. P.727-743. (монографія).

<https://doi.org/10.30525/978-9934-26-303-3-33>

10. Громова Н.В. Система роботи з формування риторичної компетентності майбутнього педагога. Формування культуромовної особистості фахівця в умовах неперервної освіти: монографія /О.Семенов, В.Герман, Н.Громова, І. Левенок, Н.Пономаренко // за заг.ред. О.Семенов. Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2020. 247 с. С. 77-86 (монографія).

11. Громова Н. Формування цифрової компетентності студентів-філологів під час дистанційного навчання: застосування платформи *LMS MOODLE*. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2024. № 1-2 (135-136). С. 3-13.

12. Громова Н.В. Формування медіаграмотності майбутнього вчителя

в умовах професійної філологічної підготовки («Методика навчання української мови» і «Культура української мови»). Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : наук. журнал / голов. ред. А. А. Сбруєва. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2021. № 7 (111) (у співавторстві з Герман В.В.). (Index Copernicus).

13. Громова Н.В. Формування медіакультури майбутнього вчителя-словесника в циклі професійної підготовки. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : наук. журнал / голов. ред. А. А. Сбруєва. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2022. С. № 6 (120). С.49-63.

14. Громова Н.В. Фахова практика – невід’ємний компонент педагогічної майстерності майбутнього вчителя-словесника. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : наук. журнал / голов. ред. А. А. Сбруєва. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2023. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2023. № 2.

15. Громова Н.В. Формування медіаграмотності майбутнього вчителя

в умовах професійної філологічної підготовки («Методика навчання української мови» і «Культура української мови»). Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : наук. журнал / голов. ред. А. А. Сбруєва. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2021. № 7 (111).

16. Громова Н.В. Шляхи формування соціальної компетенції на уроках української мови в сучасному освітньому просторі. Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки : зб. наук. пр. Вип.2. Бердянськ : БДПУ, 2020. 420 с. С.201-207.

17. Громова Н.В. Формування медіакультури майбутнього вчителя-словесника в циклі професійної підготовки. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : наук. журнал / голов. ред. А. А. Сбруєва. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2022. С. № 6 (120). С.49-63.

18. Громова Н. В. Сучасні орієнтири формування мовнокультурологічної компетенції педагога. Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології : наук. журнал / голов. ред. А. А. Сбруєва. – Суми : Вид-во Сум ДПУ ім. А. С. Макаренка, 2018. № 9. С.218-228.

19. Громова Н. Полемічна культура сучасного викладача й учителя української мови та літератури. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: наук. журнал / голов. ред. А. А. Сбруєва. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. № 4 (88). С. 17-27.

20. Громова Н.В. Використання інноваційних технологій у процесі викладання української мови у ЗВО // Інновації в освіті та педагогічна майстерність учителя-словесника: збірник матеріалів III Усеукраїнської науково-практичної конференції (м. Суми, 24-25 жовтня 2019 року) / за ред. О. М. Семеног. Суми : Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. С. 139-142.

21. Громова Н.В. Евристична освіта у творчій самореалізації старшокласників: зміст, структура, способи діяльності, результати. Пізнавально-творча і професійна самореалізація особистості в евристичній освіті [монографія] / [за редакцією проф. М.О. Лазарева, проф. О.Г. Козлової]. Суми: ФОП Цьома С.П., 2019. С.115-133.

22. Громова Н.В. Елементи національно-патріотичного виховання як мотивація до підвищення культуромовної особистості фахівця / Н.В. Громова, О.А. Кулікова, М.М. Ячменик // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: наук. журнал. / головн. ред. А.А. Сбруєва. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. № 7 (51) С. 16-23.

23. Громова Н.В. Медіаграмотність у структурі професійно-методичної компетентності вчителя-словесника // Академічна культура дослідника в освітньому просторі: європейський та національний досвід: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (14- 15 травня 2020 р).

24. Громова Н.В. Методичні аспекти розвитку зв'язного мовлення студентів під час написання творів-роздумів // Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти : збірник наукових праць / ДВНЗ «ДДПУ»; гол. ред. проф. С. О. Омельченко; відп. ред. проф. Л. Г. Гаврілова. – Слов'янськ : ДДПУ, 2020.

25. Громова Н.В. Мовнокультурологічна компетенція як складова професійної культури педагога // Професіоналізм педагога в умовах освітніх інновацій: матеріали III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, м. Слов'янськ, 26-27 вересня 2019 року. Слов'янськ: Мінідрукарня «Папірус», 2019. С. 89-91.

26. Громова Н.В. Оволодіння педагогом і учнями основними механізмами евристичної навчальної діяльності // Професійно-творча самореалізація майбутнього вчителя в інноваційній освіті: [монографія] / [за ред. проф. М.О. Лазарева]. – Суми: Видавництво СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2013. – С. 209-225.

27. Громова Н.В. Педагогічна рефлексія як показник самореалізації майбутнього вчителя-словесника // Академічна культура дослідника в освітньому просторі: європейський та національний досвід: збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Суми, 16-17 травня 2019 року) / за ред. О. М. Семеног. Суми : Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. С. 172-177.
28. Громова Н.В. Система роботи над удосконаленням комунікативно-мовленнєвих якостей майбутнього педагога засобами риторики // Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти : збірник наукових праць / ДВНЗ «ДДПУ»; гол. ред. проф. С. О. Омельченко; відп. ред. проф. Л. Г. Гаврілова. – Слов'янськ: ДДПУ, 2018. №8. Ч.1.
29. Громова Н.В. Технологія сучасного заняття з лінгвістичних курсів // Лінгвістична підготовка майбутніх фахівців: ефективні технології навчання і моніторинг якості: монографія. Суми: СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2017. С. 58-112.
30. Громова Н.В. Формування медіакомпетентності майбутнього вчителя-словесника у курсі «Методика навчання української мови». Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : наук.журнал / голов. ред. А. А. Сбруєва. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2020.
31. Громова Н.В., Герман В.В. Творча самореалізація майбутнього вчителя-словесника під час педагогічної практики. *Nauka i edukacja w warunkach zmian cywilizacyjnych* / Pod red. M.Andrzejewskiego. Łódź: Nowa nauka, 2019. С. 20-22.
32. Культура української мови: Навчальний посібник для студентів гуманітарних (філологічних) факультетів / В.В. Герман, Н.В. Громова. Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2014. 376 с. (Рекомендовано Вченою радою СумДПУ імені А.С. Макаренка).
33. Лінгвістична підготовка майбутніх фахівців: ефективні технології навчання: монографія / Олена Семеног, Вікторія Герман, Олександр Земка, Ольга Рудь, Наталія Громова, Наталя Пономаренко, Інна Левенок, Марина Ячменик. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2017. 351 с.
34. Пізнавально-творча самореалізація майбутнього вчителя в інноваційній освіті / Н.В. Громова // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. : наук. журнал. / головн. ред. А.А. Сбруєва. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2016. № 10 (64). С. 13-24.
35. Роль і місце педагогічної практики в професійному становленні майбутнього вчителя-філолога // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. Науковий журнал. Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2013. № 5 (31). С. 213-221.
36. Формування професійних мовленнєвих умінь у майбутніх учителів-словесників // Науковий часопис НПУ ім. М.П.Драгоманова. Серія 16. “Творча особистість учителя: основи теорії і практики”. Збірник наукових праць / ред. кол. Н.В. Гузій (відп. редактор). №22 (32) К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2013. С. 116-120.

Наукові, науково-методичні праці викладача Шевцової Н.О., яка забезпечує навчальну практику

1. Voron O, Kichuk Y, Yemelianova O, Stepanov S, Shevtsova N. The use of Google web applications to create a learning environment in war conditions. *Data and Metadata*. 2025 Jan. 1; 4:336. <https://doi.org/10.56294/dm2025336>
2. Boiko, A., Shevtsova, N., Yashanov, S., Tymoshchuk, O., & Parzhnytskyi, V. (2024). The impact of the integration of artificial intelligence on changes in the education process of Ukraine: prospects and challenges. *Revista Eduweb*, 18(1), 180-189. <https://doi.org/10.46502/issn.1856-7576/2024.18.01.13>
3. Шевцова Н.О. Технологія «Character poster» у навчанні майбутніх учителів німецькомовного читання літературних текстів. Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Чернігів : НУЧК, 2024. Вип. 21 (177). С. 141-148. URL: <https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/14983>
4. Шевцова Н.О. Вербалізація мови тіла у німецьких фразеожестах. Сучасні тенденції у викладанні іноземних мов у світі : матеріали VI Міжнародної науково-практичної інтернет конференції, (м. Суми, 30 листопада 2023 року). Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2023. С. 82-86 URL: <http://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/14639>
5. Shevtsova N. Handelnde und produktive Verfahren bei der Arbeit mit Ganzschriften im medienintegrativen DaF-Unterricht. Германістика в трансккультурній перспективі = Germanistik in transkultureller Perspektive : Матеріали XXX Міжнар. наук.-практ. конф. Асоціації українських германістів (29–30 вересня 2023 р.). Львів: ПАІС, 2023. С.136-140. URL: https://udgv.org/attachments/article/822/%D0%A2%D0%B5%D0%B7%D0%B8%202023_%D0%BD%D0%B0%20%D1%81%D0%B0%D0%B8%CC%86%D1%82.pdf
6. Шевцова Н.О. Візуалізація у формуванні німецькомовної граматичної компетентності у майбутніх учителів в умовах змішаного навчання. Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Чернігів: НУЧК, 2023. Вип. 21 (177). С. 133-140. URL: <https://visnyk.chnpu.edu.ua/index.php/visnyk/article/view/169/181>
7. Shevtsova N. Förderung von Lernerautonomie bei angehenden Deutschlehrenden in Wochenplanarbeit in digitaler Umgebung. XVII. Internationale Tagung der Deutschlehrerinnen und Deutschlehrer (IDT 2022): Beiträge in Sektion E.1 Autonomes Lernen, Wien, 2022. – URL: https://www.idt-2022.at/dl/muooJmoJnnJqx4KJKJmMJKI/E_1_DO_FR.pdf

8. Shevtsova N. Etherpad-Aktivität "Textdetektive" im digitalen DaF-Unterricht. Долаємо кордони разом з німецькою мовою = Mit der deutschen Sprache gemeinsam Grenzen überwinden : Матеріали ХХІХ Міжнар. наук.-практ. конф. Асоціації українських германістів (23 вересня 2022 р.). Львів: ПАІС, 2022. С.138-140. URL: <https://udgv.org/attachments/article/803/%D0%A2%D0%95%D0%97%D0%98%20%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%97%202022.pdf>

9. Shevtsova N. Deutschlernen in den digital wilds im universitären Bereich am Beispiel der Aktivität "Ökologischer Fußabdruck". "Digital Citizenship, Digital Wilds and Language Learning & Teaching / Citoyenneté numérique, ouverture sur le monde et enseignement-apprentissage des langues / Digital Citizenship, Digital Wilds und Lehren & Lernen von Sprachen". Book of Abstracts / Livre des Résumés / ed. Strasser M. Salzburg, Université de La Réunion, Paris-Lodron-Universität Salzburg, Université de Strasbourg, Université catholique de Louvain, University of Jyväskylä, University of Limeric, 2022. С. 50-51.

10. Shevtsova N. Reflexion on challenges of emergency remote teaching. The current state of development of world science: characteristics and features: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the II International Scientific and Theoretical Conference (Vol. 2), December 10, 2021. Lisbon, Portuguese Republic: European Scientific Platform, 2021. P. 42-45.

[https://doi.org/10.36074/scientia-](https://doi.org/10.36074/scientia-10.12.2021)

10.12.2021 <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/scientia/issue/view/10.12.2021/686>

11. Шевцова Н.О. Кооперативні та колаборативні технології навчання майбутніх учителів німецькомовного письма із використанням онлайн-сервісу Padlet. Дослідження різних напрямків розвитку психології та педагогіки: Збірник наукових робіт учасників Міжнародної науково-практичної конференції (18–19 червня 2021 р., м. Одеса). Одеса: ГО «Південна фундація педагогіки», 2021. С. 129-133.

12. Shevtsova N. Die Einsetzung der kooperativen Euro-Geldschein-Methode zur Förderung der Lesekompetenz bei angehenden Deutschlehrern. Германістка в транс культурному вимірі: теорія та практика = Germanistik in transkulturellen Räumen: Theorie und Praxis : Матеріали ХХVІІ Міжнар. наук.-практ. конф. Асоціації українських германістів (25-26 вересня 2020 р.). Львів: ПАІС, 2020. С. 165-167. URL: https://eprints.cdu.edu.ua/4247/1/tezi_21.09%20.pdf

13. Шевцова Н. О. Кооперативні технології навчання німецькомовного читання. Tendenze attuali della moderna ricerca scientifica: der Sammlung wissenschaftlicher Arbeiten «ΛΟΓΟΣ» zu den Materialien der internationalen wissenschaftlich-praktischen Konferenz (B. 2), 5. Juni, 2020. – Stuttgart, Deutschland: Europäische Wissenschaftsplattform. S. 57-60. URL:

14. Шевцова Н. О. Методичні характеристики подкастів для формування німецькомовної соціокультурної компетентності / Н. О. Шевцова // Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка [Текст]. Вип. 5 (161) / Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка; голов. ред.. М. О. Носко – Чернігів : НУЧК, 2019. (Серія: Педагогічні науки). – С. 231 – 240.

15. Шевцова Н. О. Особливості володіння майбутніми вчителями німецькомовними фразеологізмами з національно-культурною семантикою / Н. О. Шевцова // Академічна культура дослідника в освітньому просторі: європейський та національний досвід: збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Суми, 16-17 травня 2019 року) / за ред. О. М. Семеног. – Суми : Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. – С. 112 – 119. 0,45 о.-в. а.

16. Шевцова Н. О. Використання подкастів у формуванні німецькомовної соціокультурної компетентності у майбутніх вчителів засобами німецької фразеології / Н. О. Шевцова // Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції "Інновації в освіті: сучасні підходи до професійного розвитку вчителів іноземних мов". – Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2019. – С. 105 – 106.

17. Шевцова Н. О. Чинники полегшення засвоєння студентами фразеологічних одиниць у процесі формування німецькомовної соціокультурної компетентності у майбутніх учителів / Н. О. Шевцова // International scientific and practical conference «Influence of scientific achievements in education on the development of modern society»: Conference proceedings, April 26-27, 2019. Vilnius : Izdevniecība «Baltija Publishing» – pp. 82 – 84.

18. Шевцова Н. О. Етапи формування соціокультурної компетентності у майбутніх учителів засобами німецької фразеології / Н. О. Шевцова // International scientific and practical conference «Pedagogy in EU countries and Ukraine at the modern stage»: Conference proceedings, December 21-22, 2018. – Baia Mare : Izdevniecība «Baltija Publishing». – pp. 100 – 103.

19. Шевцова Н. О. Метадані Національного академічного текстового корпусу "Deutscher Wortschatz" університету м. Лейпциг у методиці формування соціокультурної компетентності у майбутніх учителів засобами німецької фразеології / Н. О. Шевцова // Матеріали міжнародної науково-практичної інтернет конференції викладачів вищих навчальних закладів, докторантів, аспірантів, вчителів, магістрантів, студентів «Сучасні тенденції у викладанні іноземних мов у світі» (м. Суми, 29 листопада 2018 року). – Суми, 2018. – С. 121 – 124.

20. Шевцова Н. О. Застосування драматико-педагогічних технологій у навчанні майбутніх учителів німецькомовного граматичного матеріалу / Н. О. Шевцова // Матеріали VI міжнародної науково-практичної конференції «Інновації в освіті: сучасні підходи до професійного розвитку вчителів іноземних мов». – Ніжин : Видавець ПП Лисенко М.М., 2018. – С. 170 – 173.
21. Шевцова Н. О. Застосування контрольних листів для оцінювання професійно-методичних вмінь студентів-майбутніх учителів німецької мови / / Н. О. Шевцова // Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції «Інновації в освіті: сучасні підходи до професійного розвитку вчителів іноземних мов». – Ніжин : Видавець ПП Лисенко М. М., 2016. – С. 125 – 127.
22. Shevtsova, Nataliia Fragetechniken im frontalen Fremdsprachenunterricht / Nataliia Shevtsova // Sternstunden der deutschen Sprache in der Ukraine : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції асоціації українських германістів (29 вересня – 30 вересня 2017 р.). – Чернівці : Видавничий дім «РОДОВІД», 2017. – С. 109 – 110.
23. Каші маслом не зіпсуєш. Коротка граматики для майбутніх вчителів німецької мови = Doppelt hält besser. Kurzgrammatik für angehende Deutschlehrer : навч.-метод. рекомендації для студентів III, IV, V та VI курсів факультету іноземної та слов'янської філології / укл. Н. О. Шевцова. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2018. – 62 с.
24. Граматика стисло. Робочий зошит = Grammatik im Überblick. Arbeitsheft: навч.-метод. рекомендації для студентів III, IV, V та VI курсів факультету іноземної та слов'янської філології / укл. Н. О. Шевцова. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2018. – 67 с.
25. Реальний та цифровий світ: наука та релігія. Робочий зошит = Die reale und die digitale Welt: Wissenschaft und Religion. Arbeitsheft : навч.-метод. рекомендації для магістрантів I курсу факультету іноземної та слов'янської філології / укл. Н. О. Шевцова. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. – 83 с.
26. Теоретична фонетика. Практикум для майбутніх вчителів німецької мови = Theoretische Phonetik. Praktikum für angehende Deutschlehrer : навч.-метод. рекомендації для студентів III курсу факультету іноземної та слов'янської філології / укл. Н. О. Шевцова. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2021. – 48 с. Гриф від 29.11.2021
27. Впевнено на уроці німецької мови = Sicher im Deutschunterricht: навч.-метод. реком. для студентів III, IV, V та VI курсів факультету іноземної та слов'янської філології / уклад. Шевцова Н.О. – Суми : СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2015. – 60 с.
28. Україна та Німеччина. Робочий зошит = Ukraine und Deutschland. Arbeitsheft : навч.-метод. рекомендації для студентів IV курсу факультету

іноземної та слов'янської філології / укл. Н. О. Шевцова. – Суми : СумДПУ
імені А. С. Макаренка, 2016. – 92 с.